

μάλιστα ἐκάστη αἶξ, καὶ διαβαῖνον ἀπὸ τινος δήμου προξενεῖ εἰς αὐτὸν ζημίαν διὰ τῆς νομῆς ἀσυγκρίτως μεγαλειτέραν τῶν πέντε λεπτῶν. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου ταχέως θὰ ἴδωμεν τοὺς ποιμένας νὰ ζητήσωσιν οἴκοθεν τὴν σταθερὰν διαμονὴν τῶν εἰς μέρη κατάλληλα. Πρέπει δὲ πρὸ πάντων νὰ μονιμοποιηθῶσι καὶ τὰ ὑπουργεῖα καὶ νὰ μὴ ἀλλάσσωσι διὰ ψίλου πῆδημα κατὰ μῆνα· ἀλλὰ καὶ τὰ κατὰ καιροὺς ὑπουργεῖα πρέπει νὰ θεωρῶσι τὸν τόπον τοῦτον οὐχὶ ὡς ὁ κακὸς κηδεμὼν τὴν περιουσίαν τοῦ κηδεμονευομένου, ἢ ὡς ἡ κακὴ μητριὰ τὴν προαγωγὴν τοῦ προγονοῦ της· ἀλλ' ὡς ἄλλος φιλόστοργος καὶ φρόνιμος πατήρ. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου, ἐγγυώμεθα μὲ τὴν ζωὴν μας, καὶ μὲ πᾶν ὅ,τι ἔχομεν προσφιλὲς εἰς τὸν κόσμον τοῦτον, ὅτι ἢ τε ληστεία θὰ ἐξαλειφθῇ ταχέως καὶ διὰ παντός, καὶ ἢ νέα Ἑλλάς θὰ δυνηθῇ νὰ ἐκπλήξῃ καὶ αὖθις τὸν κόσμον μὲ θαύματα.

Περὶ τοῦ χαρακτῆρος τῶν Ἑλλήνων.

Μετὰ πολλῆς εὐχαριστήσεως καὶ σχεδὸν μετὰ συγκινήσεως βλέπομεν, ὅτι αἱ ἐν τῇ Δύσει ἐκδιδόμεναι ἑλληνικαὶ ἐφημερίδες, καίτοι ἀσχολούμεναι καὶ εἰς ἄλλα πολλὰ καὶ σπουδαῖα, δὲν ἀμελοῦσιν ὅμως νὰ μεταφέρωσιν εἰς τὰς στήλας τῶν καὶ πᾶν τὸ ὑπὸ σοφῶν Εὐρωπαίων δημοσιευόμενον, εἴτε πρὸς δικαιολόγησιν ἢ ὑπεράσπισιν τοῦ ἔθνους μας, εἴτε πρὸς ὀύθμισιν τῶν κακῶς κειμένων· οὕτως ἄλλοτε ἡ Κλειὼ μετέφερεν εἰς τὰς στήλας τῆς ὅλας τὰς σοφὰς πρὸς τε τὴν Κυβέρνησιν καὶ τὸ ἔθνος συμβουλὰς τοῦ προέδρου τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν χρωματῶν Κυρίου Ἀσλεβοῦδ· ὁμοίως δὲ φύσεως οὐσῶν τῶν συμβουλῶν τούτων, πρὸς ὅσας καὶ ἡμεῖς ἐκ τύχης ἐδημοσιεύσαμεν τότε διὰ τῆς περὶ συνεταγισμοῦ πραγματείας μας, ἐσπεύσαμεν νὰ μεταφέρωμεν καὶ ἐκεῖνας εἰς τὰς στήλας τῆς Μελίσσης πρὸς ἐπικύρωσιν τῶν ἡμετέρων. Βραδύτερον ὁ Κ. Βερθόλδης ἐδημοσίευσεν ἑτερά τινα πολύτιμα περὶ τοῦ χαρακτῆρος τῶν Ἑλλήνων, ταῦτα μετέφρασεν ἀμέσως ἡ Κλειὼ, καὶ ἀπ' αὐτῆς μετηνέγκαμεν καὶ ἡμεῖς εἰς τὰς στήλας τῆς Μελίσσης πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ὅσων καὶ

ἡμεῖς ἐδημοσιεύσαμεν τότε περὶ γεωργικῆς ἐταιρίας καὶ περὶ δασοποιίας. Ἦδη δὲ ὁ Κύριος Γουστάβος Εἰχθάλ ἐδημοσίευσεν ἕτερά τινα σπουδαιότατα περὶ τοῦ χασακτῆρος τῶν Ἑλλήνων, ταῦτα δὲν ἐβράδυνε νὰ μεταφράσῃ καὶ δημοσιεύσῃ καὶ ἡ Κλειώ, αὐτὰ ταῦτα, ἐπικυροῦντα τὰ ὅσα καὶ ἡμεῖς τελευταῖον ἐδημοσιεύσαμεν περὶ τῆς ἐν Σύρῳ ἐλληνικῆς ἀτμοπλοικῆς ἐταιρίας καὶ περὶ τῆς φύσεως τῆς ἐν Ἑλλάδι ληστείας, σπεύδουμεν νὰ μεταφәрωμεν καὶ ἡμεῖς εἰς τὰς στήλας τῆς Μελίσσης.

Ἐκφράζοντες δὲ τὴν εὐγνωμοσύνην μας εἰς τοὺς σοφοὺς συν-αδελφούς συντάκτας τῆς Κλειῶς διὰ τὴν πολύτιμον ταύτην ἀνάγνωσιν, ἣν συνεχῶς προσφέρουσιν εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῶν διαβεβαιοῦμεν αὐτοὺς, μὲ τὸν θετικώτερον τρόπον, ὅτι διὰ τῶν δημοσιεύσεων τούτων εὐεργετοῦσι πραγματικὴν καὶ πολύτιμον εὐεργεσίαν τὸ ἔθνος· ἃς μᾶς ἐπιτρέψωσι δὲ ἤδη οἱ ἀναγνώσται τῆς Μελίσσης νὰ κάμωμεν καὶ εἰς αὐτοὺς τὴν ἐξῆς παρατήρησιν. Ὅσοι ἐξ αὐτῶν ἀνέγνωσαν τὰς παραινήσεις μας πρὸς τὸν μέλλοντα Βασιλέα τῆς Ἑλλάδος δὲν ἐλησμόνησαν βεβαίως τὸν ἰσχυρισμόν μας, ὅτι οὐδεὶς λαὸς εἶναι εὐδοικητότερος μὲν ἀλλὰ συνάμα καὶ δυσδοικητότερος τοῦ ἑλληνικοῦ, καὶ οὐδεὶς φιλοτιμότερος αὐτοῦ· αὐτὰ ταῦτα περίπου ἐπανελάβομεν καὶ ἐν τῇ περὶ τῆς φύσεως τῆς ἐν Ἑλλάδι ληστείας πραγματείᾳ, αὐτὰ ταῦτα ἔρχεται νὰ ἐπικυρώσῃ ἡδὴ μὲ τὸ κῦρος τῆς αὐθεντίας του κατὰ τὴν Κλειώ καὶ ὁ σοφὸς Οὐρκουάρτος, λέγων ἀέκ τῆς ἐμμαντοῦ πείρας ἀρῶμαι τὸ δικαίωμα νὰ διαδηλώσω, ὅτι οἱ Ἕλληνες, καθ' ὅσον ἐδυνήθησαν καὶ τοὺς σπουδάσω, εἶναι ὁ εἰαγωγότερος τοῦ κόσμου λαὸς ἅμα δὲ καὶ ὁ δυσθιαστώτερος.» Ἀπαραλλάκτως δὲ, καὶ σχεδὸν κατὰ γράμμα ὁ σοφὸς Οὐρκουάρτος ἔρχεται νὰ ἐπικυρώσῃ καὶ τὰς λοιπὰς δοξασίας ἡμῶν περὶ τῆς φύσεως τῶν ληστῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ περὶ τοῦ δημοτικοῦ αὐτῶν συστήματος.

Ἀτὸ μέγα τῆς ἀνεξαρτήτου Ἑλλάδος δυστύχημα, τὸ πάντων τῶν ἄλλων παρεπομένων δυστυχημάτων παραγωγόν, εἶναι καθ' ἡμᾶς, ἡ ἑλλειψὶς τῆς κυβερνητικῆς ἐκείνης αὐθεντίας, ἥτις ἀπορρέει ἐκ τῆς ἰσορροπίας τῶν ἠθικῶν καὶ κοινωνικῶν τοῦ τόπου δυνάμεων. Ἐὰν ἀληθεύῃ, ὅτι πᾶς ἕκαστος λαὸς ὑπείκει εἰς τὴν ἀνταξίαν αὐτῷ κυβέρνησιν, πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι οὐδεὶς ὑπάρχει λαὸς μᾶλλον τοῦ ἑλληνικοῦ ἀνάξιος νὰ κυβερνηθῇ. Καὶ ὅμως ὁ λαὸς οὗτος εἶναι φιλόνομος, εἶναι πρᾶος, εἶναι εὐάγωγος, ἄρα ὡς εἶπερ τις ἄλλος ἀνάξιος ἀγαθῆς καὶ σώφρονος

κυβερνήσεως, ἐπιτιθείας, ἵνα χειραγωγῇ αὐτὸν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς εἰρηνικῆς εὐδαιμονίας καὶ τῆς πολιτικῆς ἀνυψώσεως. . . .

«Οὕτως, ἡ ἀναδίωσις τῆς Ἀνατολῆς δέον νὰ γίνῃ διὰ μόνης τῆς Ἀνατολῆς, τούτεστι διὰ μόνης τῆς φρονήσεως τῶν Ἀνατολιτῶν. Τὸ παράδειγμα τῆς Ἑλλάδος (παρατηρεῖ ὁ ὀξυδερκὴς Ἐιχθάλ) ἀρκεῖ εἰς τὸ ὑποδειξάιναι τὸν κίνδυνον, τὸν μέλλοντα ἀναποδράστως νὰ ἐπέλθῃ, ἐὰν ἡ Δύσις ἡξίου ἵνα διαρρυθμίσῃ οἰκροθεν καὶ αὐθαιρέτως τὰ ἀνατολικά πράγματα. Εἰς πᾶν ὅ,τι ἀφορᾷ ἑαυτὴν, ἡ Ἀνατολὴ δικαιούται, ἵνα ἔχῃ ψῆφον ἰδίαν, ψῆφον δὲ οὐχὶ ἀπλὴν ἀλλὰ τελεσίδικον. Εἶναι ἀδύνατον τοῦ λοιποῦ τὸ καθυποβάλλειν τὰ ἀνατολικά ζητήματα εἰς τὴν κρίσιν πολιτικῶν συνεδρίων ἄνευ τῆς παρουσίας ἀντιπροσώπου τῆς Ἀνατολῆς.

«Τοιαύτας καὶ παραπλησίαις ἀρχάς, ἀπαύγασμα πρακτικοῦ καὶ πεφωτισμένου πνεύματος, ἐμβριθεστάτου νοῦς καὶ φιλανθρώπων αἰσθημάτων, εὗρίσκομεν διατετυπωμένας ἐν πάσῃ σχεδὸν σελίδι τῶν «Δύο Κόσμων». Ὀλίγοι, ἀληθῶς ὀλίγιστοι τῶν ἐν τῇ Δύσει φιλελλήνων ἔγραψαν, καθάπερ ὁ σοφὸς οὗτος Γαλάτης μετὰ τσαύτης ζήσεως μετ' ὅσης καὶ φιλοσοφικῆς πεποιθήσεως ὑπὲρ τοῦ ἀγῶνος τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους καὶ ὑπὲρ τῆς χριστιανικῆς ἐν γένει Ἀνατολῆς. Εἰς ἐπίμετρον ὅμως τῶν εἰρημένων, καὶ πρὸς μεζῶνα ἐκτίμησιν τοῦ λίαν φιλέλληνος συγγραφέως, πιστεύομεν ὅτι οἱ ἡμέτεροι ἀναγνώσται θὰ διεξέλθωσιν εὐφροσύνως, ὡς ἐν ἐπιλόγῳ, τὰς ἐπομένας περιχοπὰς, κατ' ἐκλογὴν μεθερμηνευθείσας, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκ τῆς εἰσαγωγῆς καὶ ἐκ τοῦ περὶ Ἑλλάδος κεφαλαίου.

«Κύριος τοῦ προκειμένου πονήματος σκοπὸς εἶναι τὸ ἐξαγόμενον εἰκοσαμήνου ἐν Ἑλλάδι διατριβῆς ἀπὸ τοῦ φθινοπώρου 1833 μέχρι τοῦ Ἰουνίου 1835.

«Κατὰ τὴν διατριβὴν ταύτην ἡδυνήθημεν νὰ παρατηρήσωμεν τὴν ἐκδοσιν τῆς πρώτης ἀποπειράς, ἣν ἐπεχείρησεν ἡ Εὐρώπη, ὅπως ἀναγεννήσῃ ἔθνος τι τῆς Ἀνατολῆς.

«Ὁμολογητέον ὅτι ἡ ἀπόπειρα ἀπέτυχεν.

«Παρατηρήθη ἀφ' ἑνὸς μὲν ὅτι ἔθνος γενναῖον καὶ εὐλόγως σεμνυνόμενον ἐπὶ τε τῇ ἰδίᾳ ὑπάρξει τετρακισχιλίων ἐτῶν καὶ ἐπὶ τῇ προσφάτῳ ἀπελευθερώσει του, ἐθυσιάσθη μετ' ἀδιαφο-

ρίας καὶ ψυχρότητος εἰς τὰς ἀρμοδιότητας τῆς εὐρωπαϊκῆς διπλωματίας· ἀφ' ἑτέρου δὲ, ὅτι τὸ παρὰ τῆς Εὐρώπης ἐκλεχθὲν συμβούλιον πρὸς διοργανώσιν τοῦ ἔθνους τούτου κατέστη θέατρον οἰκτίστων διχονοιῶν, ἐστία ἀναρχίας καὶ ὀλεθρίων μηχανορραφημάτων.

«Παρατηρήθη πρὸς τούτοις, ὅτι οἱ Ἕλληνες προετίμησαν τὸ τῆς πατρίδος συμφέρον ἀντὶ τῆς ἐλπίδος τῆς ἑαυτῶν προσωπικῆς εὐημερίας, καὶ ὅτι ὁλόκληρον τὸ ἔθνος κατέδειξεν ὑπομονὴν θαυμασίαν ἀπέναντι τῶν μηχανημάτων καὶ τῶν ἀταξιῶν ὧν ἐγένετο θῦμα.

«Οὕτω διακειμένων τῶν πραγμάτων, ὁποῖαν ἀξίαν ἡδυνάμεθα ἡμεῖς ν' ἀποδώσωμεν εἰς τὰς πολλάκις ἐξακοντισθείσας κατὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἀνατολῆς παντοίας ἀληθεῖς τε καὶ μὴ αἰτιώσεις; Ἐνταῦθα ἡ ἠθικότης τῆς Ἀνατολῆς καὶ ἡ ἠθικότης τῆς Δύσεως ἴσταντο ἐνώπιον ἀλλήλων ἐν στιγμῇ ἐπισήμῳ· ταύτην δὲ τὴν φορὰν ἐσθαίως δὲν ἐφαίνετο ἡ Δύσις ὑπερέχουσα.

«Καίτοι λοιπὸν ὁμολογοῦντες τὴν πολλαπλὴν ὑπεροχὴν, ἣν ὀφείλομεν εἰς τὸν μέγαν μὲν καὶ γενναῖον, ἀλλὰ καὶ ἀτελεῖ πολιτισμὸν ἡμῶν, ἀγόμεθα νὰ πιστεύσωμεν ὅτι ἡ ὑπεροχὴ αὕτη δὲν εἶναι οὔτε τοσοῦτον ἀπόλυτος, οὔτε τοσοῦτον γενικὴ, ὅσον κοινῶς ὑπολαμβάνεται.

«Τὰ παθήματα, ὅσα ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ὑπέστη ἡ Ἑλλάς, θὰ ἦσαν προανάκρουσμα ἄλλων παθημάτων, ἐπιφυλασσομένων εἰς ὅλην τὴν Ἀνατολὴν, ἐὰν ἡ Δύσις, προσκαλουμένη ποτὲ νὰ ἐπέμβῃ ἐπὶ μακρότερον χρόνον εἰς τὰς ὑποθέσεις τοῦ ἄλλου ἡμίσεως τοῦ κόσμου, ἐμελέτα νὰ ἐνεργήσῃ μετὰ τοῦ αὐτοῦ αἰσθήματος τῆς ὑπεροχῆς καὶ μετὰ τῆς αὐτῆς ἀδιαφορίας, ὥς ἐνήργησεν ἐν Ἑλλάδι. Ἡ τῶν πρώτων ἡμερῶν ὑπομονὴ δὲν ἔα παρετείνετο ἐπὶ χρόνον ἀόριστον· θὰ μετεβάλλετο ἐντὸς ὀλίγου εἰς οἰκτρὰν ἀντίδρασιν.

«Ἡ μεγίστη τῶν ἀπελευθερώσεων, ἐκ τῆς ὁποίας σήμερον ἐξήρτηνται ἅπασαι αἱ λοιπαί, εἶναι ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς Ἀνατολῆς. Ἡ Ἀνατολὴ ἔχει ἀνάγκην ν' ἀπαλλαχθῇ τοῦ ἀναθέματος, δι' οὗ ἡ ἡμετέρα ὑπερήφανος ἐπιστήμη ἐστιγμάτισε τὴν ἀμάθειάν της· συγχρόνως δὲ θ' ἀπελευθερωθῶσιν αἱ φυλαὶ καὶ αἱ πολυάριθμοι τάξεις, τὰ πλήθη τῶν πτωχῶν τῷ πνεύματι, ἅτινα παρίστανται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν συνένοχοι τοῦ ἀσυγχωρήτου ἀμαρτήματος τῆς ἀμαθείας καὶ δὲν δύνανται νὰ

ἐξαλείψωσι τὸ ἀμάρτημα τοῦτο δι' ἐτέρων μεγάλων προτερημάτων.

«Ἡ ἀπελευθέρωσις αὕτη πρέπει νὰ ᾔηται ὁ τελευταῖος θρίαμβος τῆς ἀνθρωπίνης ἐλευθερίας· ὡς πρῶτιστον ὁμῶς ὄρον τῆς κατορθώσεώς της ἀπαιτεῖ προσπάθειαν διοργανώσεως πολὺ μείζονα τῶν προγενεστέρων καὶ νέαν ἀνάπτυξιν ἀρχῶν τάξεως καὶ ἐξουσίας

«Εἶδον τοὺς Ἕλληνας (λέγει ὁ Κ. Οὐρκουάρτος) ὡς πολίτας καὶ ὡς στρατιώτας· ὡς ληστές καὶ ὡς πειρατές· εἶδον αὐτοὺς τρώγοντας τὸν ἄρτον τῆς ἐργασίας, τῆς στρεψοδικίας καὶ τῆς βίας· ἐπεσκέφθην ἅπαντα τὰ χωρία τῆς ἀρχαίας καὶ νεωτέρας Ἑλλάδος ἀπὸ τῶν μεθορίων τῆς Παννονίας, τῆς Δακίας, καὶ τῆς Ἰλλυρίας μέχρι τῆς νοτίου παραλίας τῆς Κρήτης. Ἐκ τῆς ἐμαυτοῦ πείρας ἀρύομαι τὸ δικαίωμα νὰ διαδηλώσω ὅτι οἱ Ἕλληνες, καθ' ὅσον ἠδυνήθην νὰ τοὺς σπουδάσω, εἶναι ὁ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΑΣ τοῦ κόσμου λαός, ἅμα δὲ καὶ ὁ ΔΥΣΒΙΑΣΤΟΤΑΤΟΣ· καὶ ὅτι ἐκ τῶν πολλῶν προτερημάτων, ἐφ' οἷς αἰέποτε διαπρέπουσι, δύο εἰσὶ τὰ ἐξοχώτερα, ἡ φιλομάθεια καὶ τὸ φιλοκερδές.

«Ἰπάρχει καὶ τρίτον τι παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἐλατήριον, τὸ τῆς φιλοδοξίας. Δι' αὐτὸ δὲ τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ ἀγαπῶσιν οἱ Ἕλληνες τὴν δόξαν καὶ σήμερον, ὅπως ἠγάπησαν αὐτὴν ἀνέκαθεν, κέκληνται νὰ ἀναλάβωσιν ἐν τῷ κόσμῳ τὴν θέσιν, ἣν κατέσχον καὶ πρότερον.

«Παρὰ τοῖς Ἕλλησιν εὗρεν ὁ Κ. Οὐρκουάρτος τὰ πρότυπα τοῦ δημοτικοῦ συστήματος, ὅπερ ὀφείλει, ἵνα χρησιμεύῃ ὡς βάσις τῆς διοργανώσεως τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας· ἐκ τούτων ἐξελέξατο ὅσα ἐν τῷ συγγράμματί του ἐπάγει παραδείγματα. Διὰ τοῦ δημοτικοῦ συστήματος ἐτήρησαν οἱ Ἕλληνες ἀλώβητον τὴν γλώσσάν των, τὴν ἐθνικότητά των καὶ τὴν θρησκείαν των, ἅπερ σύμπαντα ἀπώλουντο, ὅπως ἀπώλετο καὶ τὸ σύστημα ἐκεῖνο. Τὸ δημοτικὸν σύστημα διέπλασε παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἡ συνετήρησις τοῦ πνεύματος τοῦ συνεταϊσμοῦ, εἰς τὸ ὅποιον ὀφείλουσι τὴν πρόσφατον ἐμπορικὴν εὐημερίαν των καὶ τὴν ἐθνικὴν αὐτῶν ἀνεξαρτησίαν

Ἡ Ἑλλάς δὲν εἶναι, ὡς πιστεύουσιν οἱ πολλοί, τόπος οἰκούμενος ὑπὸ λαοῦ φιλοταράχου καὶ ἐπιδεδομένου εἰς τὴν διαρπαγὴν καὶ εἰς τὸν πόλεμον. Ἡ ΕΝΔΟΕΟΣ τῶν κλεφτῶν γενεὰ διέτριβεν ἐν μόνῃ τῇ στερεᾷ Ἑλλάδι, ἐν τοῖς ὄρεσι τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς Ἠπείρου, ἐνθα τὰ ὄπλα ἐν ταῖς χερσὶ διὰ παντὸς ἔχουσα, κατῴρθωσε νὰ τηρήσῃ τὴν ἑαυτῆς ἀνεξαρτησίαν ἐναντίον τῶν Τούρκων· οἱ λοιποὶ Ἕλληνες ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, εἰς τὸν ποιμενικὸν βίον, εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ εἰς τὴν ναυτιλίαν καθὼς δὲ συμβαίνει παντοῦ ἄλλοθι, οὕτω καὶ οἱ ἐν Ἑλλάδι γεωργοὶ καὶ ποιμένες καὶ ἔμποροι καὶ ναυτίλοι ποθοῦσιν ἐν πᾶσι τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἡσυχίαν, ὅπως σπειρώσι καὶ θερίζωσι, ὅπως ἐργάζονται καὶ κερδαίνωσιν. Τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος διαπρέπει, ὡς εἶδομεν, καὶ ἐπὶ τῇ μεγίστῃ εὐκολίᾳ, μεθ' ἧς συμμορφοῦται πρὸς πάσας τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀρχῆς· ἀλλὰ καὶ ἀνεξαρτήτως τῆς ἀγαθῆς ταύτης τοῦ ἐθνικοῦ χαρακτῆρος πραθυμίας οὐδεὶς ἀμφιβάλλει ὅτι μία χώρα, ἧς οἱ μὲν κάτοικοι διατελοῦσιν εὐάριθμοι, αἱ δὲ ἀγαθαὶ γαῖαι εἰσέτι διαθέσιμοι, παρέχει πολὺ πλεονάσ παρὰ πᾶσαν ἄλλην εὐκολίας εἰς κυδέρνησιν συνετὴν καὶ φιλόφρονα.

«Ἐκλάσθη τὰξις τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους δύναται προσφυῶς νὰ παραβληθῇ πρὸς τὴν ἀντιστοιχοῦσαν τάξιν τῶν κατὰ τὴν Δύσιν ἐθνῶν. Βεβαίως ἐν Ἑλλάδι δὲν ὑπάρχουσιν ἐπὶ τοῦ παρόντος αἱ ὑπερβατικαὶ φύσεις, τὰς ὁποίας ἐν ταῖς κοινωνίαις τῆς Δύσεως διαπλάττουσιν ἢ τε θεραπεία τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν τεχνῶν, ἢ τῶν ἡθῶν κομψότης καὶ τοῦ πλούτου ἢ δύναμις. Ἀντιπαραβάλλοντες ὅμως τοὺς ἀγρότας, τοὺς ναῦτας, τοὺς ἐμπόρους καὶ τοὺς ἀγροδιαίτους γαιοκτῆτας τῆς Ἑλλάδος πρὸς τοὺς τῶν ἄλλων ἐθνῶν, δὲν θὰ τοὺς εὐρωμεν ὑστεροῦντας οὔτε κατὰ τὴν εὐφυίαν, οὔτε κατὰ τὴν ἡθικότητα. Ἡ παροῦσα γενεὰ, διὰ τὴν ἐκτακτὸν θέσιν ἐν ἣ εὐρέθη, διὰ τὰς προσπάθειας ὅσας ἠναγκάσθη νὰ καταβάλῃ πρὸς ἀνάκτησιν τῆς ἀνεξαρτησίας της, διὰ τὴν προσοχὴν, ἣν ἐδέησε νὰ ἐπιστήσῃ εἰς τὰ ἐν Εὐρώπῃ μεγάλα πολιτικὰ συμβάντα, τὰ συνδεόμενα κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον μετὰ τῆς τύχης της, προέβη εἰς μέγαν βαθμὸν διανοητικῆς ἀναπτύξεως. Θαυμάζει ὁ ξένος, ἀκούων καὶ τὸν ἐλάχιστον ἐν Ἑλλάδι ἀγροῖκον, λαλοῦντα περὶ τῶν πραγμάτων τῆς πατρίδος του καὶ περὶ τῆς πολιτικῆς τῆς Γαλλίας, τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Ρωσσίας.

ἕνεκα τῶν στενῶν σχέσεων, δι' ὧν ἡ τῆς Ἑλλάδος τύχη συνδέεται μετὰ τῶν πολιτικῶν τῆς Εὐρώπης συμφερόντων, κατέστη δυστυχῶς ἡ Ἑλλάς ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τῆς ἀνεξαρτησίας της πεδίον ἀγώνων, ἐνθα, αἱ πρὸς ἀλλήλας πολεμίως διακείμεναι δυνάμεις, αἱ φοβούμεναι νὰ ἀγωνισθῶσιν ἐν τῇ ἰδίᾳ χώρᾳ, κατέβησαν ὅπως ἀναμετρήσωσι καὶ δοκιμάσωσι τὴν ἰσχύν των.»

Σημ. τοῦ Συνατάκτου τῆς Μελίσσης. Ἐπειδὴ γίνεται πολὺς λόγος ἐνταῦθα περὶ τοῦ παρ' Ἑλλήσιν ἐπικρατοῦντος δημοτικοῦ συστήματος, ὃς μᾶς ἐπιτραπῇ νὰ περιγράψωμεν ἐν τοιοῦτον σύστημα, ὑπάρχον καὶ ἤδη. Ἐν Ἠπείρῳ, ἀπὸ ἀμνημονεύτων χρόνων, ὑπάρχει δημοτικόν τι σύστημα, παραπλήσιον τῆς ὁμοσπονδικῆς δημοκρατίας τῆς Ἀμερικῆς· τεσσαράκοντα εἰς τὰ χωρία, τὰ ἀποτελοῦντα τὴν ὁμοσπονδίαν ταύτην, καὶ ὀνομαζόμενα κοινῶς Ζαγόρι. Ἐκαστον χωρίον ἐκλέγει τὰς δημοτικάς ἀρχάς του, καὶ διοικεῖ τὰ δημοτικά του πράγματα χωρὶς τὴν ἐλαχίστην ἀνάμιξιν οὔτε τῆς τοπικῆς τουρκικῆς ἀρχῆς, οὔτε τῆς ὁμοσπονδίας, οὔτε ἄλλου τινὸς οἷου δὴ ποτε. Οἱ προεστώτες δὲ ἢ οἱ δημογέροντες ὅλων ὁμοῦ τῶν τεσσαράκοντα χωρίων ἐκλέγουσι τὸν γενικὸν προεστώτα ἢ ἄρχοντα τῆς ὁμοσπονδίας, ὅστις ἐδρεύει ἐν Ἰωαννίνοις· οὗτος, συνεννοούμενος μετὰ τῶν τοπικῶν ὀθωμανικῶν ἀρχῶν, διοικεῖ τὸ σύνολον τῆς ὁμοσπονδίας· οὐδὲν ὅμως δικαίωμα ἔχει νὰ ἐπέμβῃ εἰς τὰ ἰδιαίτερα ἐκάστου χωρίου, οὔτε αὐτοῦ τοῦ τῆς γεννήσεώς του, ὅπου μάλιστα, ὅταν ἐκ τύχης εὐρίσκηται, εἶναι ἠναγκασμένος νὰ ὑποτάσσῃται εἰς τὰς διαταγὰς τοῦ ἐγχωρίου προεστοῦ, νὰ συμμερίζηται καὶ τὰ ὅρη τῶν συγχωρίων του, καίτοι ἄλλως διοικῶν τὸ σύνολον τῆς ὁμοσπονδίας. Τὸ δημοτικὸν τοῦτο σύστημα τοῦ Ζαγορίου εὐκρίνῃσιν εἰς τοσοῦτον ταῦς κατοίκους, τῆς ἄλλως πετρώδους καὶ ἀγόνου ἐκείνης γῆς, ὥστε εἰς τὸ Ζαγόρι σήμερον εὐρίσκει τις παλάτια ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἐρήμου, εὐρίσκει πλείονα τῶν εἴκοσι πέντε τοσοῦτον καλῶς κατηρητισμένα ἑλληνικὰ σχολεῖα, ὥστε πολλὰ τούτων δύνανται νὰ παραβληθῶσι μὲ γυμνάσια· εὐρίσκει πρὸς τούτοις δεκά πρῶθεναγωγεία καὶ τεσσαράκοντα ἀλληλοδιδασκτικὰ σχολεῖα· ἀμφιδάλλομεν δὲ ἂν ὑπάρχῃ ἐν Ζαγορίῳ ἄνθρωπος, μὴ δυνάμενος νὰ ἀναγινώσκῃ καὶ νὰ γράφῃ. Ἡ δὲ πενία παρ' αὐτοῖς εἶναι πάντῃ ἄγνωστος.